

Дмитро Михайлович Жерлицин

д-р екон. наук, проф.

ORCID 0000-0002-2331-8690

e-mail: dmitro.zherlitsin@mipolytech.education,

ТОВ «Технічний Університет

«Метінвест Політехніка», м. Запоріжжя,

Володимир Володимирович Мандра

доктор економічних наук

ORCID 0000-0002-4786-5744,

Наталія Георгіївна Мандра

кандидат економічних наук

ORCID 0000-0002-9912-3574,

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ОЦІНКА ПОДАТКОВИХ НАСЛІДКІВ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ «ДВОСТУПЕНЕВОГО РІШЕННЯ» ГЛОБАЛЬНОГО ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зростаючий вплив глобальної гармонізації податкового регулювання на національні податкові системи є однією з найважливіших тенденцій сучасної міжнародної економіки. Однією з найзначніших ініціатив у цьому напрямі є «двоступеневе рішення» (Pillar Two) Інклюзивної рамки ОЕСР/G20 з протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування (BEPS), що має на меті встановлення глобальної мінімальної ставки податку на прибуток корпорацій у розмірі 15% [12–13]. Це правило особливо актуальне для великих ТНК з річним консолідованим доходом понад 750 мільйонів євро (принаймні у двох із чотирьох попередніх фінансових років) [1; 4].

Впровадження Компонента 2 знаменує собою фундаментальний зсув у міжнародному податковому праві [3], [9]. Ініціатива спрямована на створення скоординованої системи оподаткування, покликаної вирішити виклики цифровізації економіки та агресивних практик переміщення прибутку. Це не просто збільшує податкові надходження, а й представляє докорінну зміну філософії міжнародного оподаткування. Підхід зміщується від суто конкурентних податкових режимів до більш скоординованого підходу, заснованого на «мінімальному стандарті» [2; 17].

Такий перехід означає довгострокову переоцінку національного податкового суверенітету на користь глобальної фіскальної стабільності та справедливого розподілу податкових прав. Історичні приклади агресивної податкової оптимізації з боку великих компаній, які тривалий час мали дуже низькі ефективні податкові ставки, додатково підкреслюють мотивацію до цього прагматичного зсуву.

Таким чином, впровадження Two Pillar створює нові складні виклики і для урядів, і для великих міжнародних компаній, зокрема, ТНК. Уряди змушені адаптувати національне податкове законодавство, оці-

нювати фіскальний вплив і забезпечувати відповідність новим правилам, тоді як представники міжнародного бізнесу повинні переоцінити свої стратегії податкового планування, управляти підвищенням тягарем з дотриманням вимог щодо фінансової звітності [6; 14]. Тобто, ключовою проблемою, яка розглядається в цій роботі, — як ефективно діяти в цих нових умовах, щоб оптимізувати податкові результати, мінімізувати ризики та зберегти конкурентоспроможність у стрімко змінюваному глобальному податковому середовищі.

Метою дослідження є вивчення та вдосконалення методів прийняття рішень, які можуть бути використані урядами та міжнародними компаніями для оцінки наслідків впровадження «двоступеневого рішення» (Pillar Two), що визначає постановку наступних наукових завдань:

1) розробити алгоритми оцінки ефективної ставки податку (ЕТР) у різних юрисдикціях з урахуванням специфічних податкових надбавок та відрахувань;

2) провести порівняльний теоретичний аналіз впливу цих рішень на інвестиційну привабливість, економічну стабільність та податкову прозорість країн із різним рівнем розвитку;

3) сформулювати методологічний підхід до оптимізації податкового планування в умовах нових глобальних правил, який мінімізує ризики втрати конкурентоспроможності внаслідок надмірного податкового тиску.

Для досягнення мети та вирішення завдань в роботі проведено всебічний аналіз впливу Two Pillar на бізнес та економіку країн. Представлено теоретико-методологічні засади дослідження, що висвітлюють системний підхід до податкового планування з акцентом на сучасні аналітичні підходи. Розглядаються основні механізми дії Two Pillar. Окремо, наведено методику розрахунку юрисдикційної ЕТР та додаткового податку, а також різні підходи до прийняття рішень в

умовах нових правил. Аналізуються економічні та фінансові наслідки впровадження Two Pillar у світі та окремо вплив в українській практиці. Сформульовано практичні рекомендації та узагальнено ключові результати, окреслено напрями подальших досліджень.

Результати дослідження. Two Pillar є наріжним каменем проєкту ОЕСР/G20 BEPS і покликаний установити глобальну мінімальну ставку податку на прибуток корпорацій 15% для найбільших ТНК [12–13]. Правила охоплюють транснаціональні групи з річним консолідованим доходом понад 750 млн євро (як зазначено у консолідованій звітності материнської компанії) принаймні у двох із чотирьох попередніх років [1; 3–4; 8]. Таким чином, Two Pillar фактично встановлює новий стандарт оподаткування для великих ТНК, навіть якщо деякі країни формально його не імплементують [2; 9]. Механізми IIR та UTPR, що розглядають у подальшому, створюють суттєвий стимул до дотримання правил у всіх юрисдикціях, адже якщо група не сплатить мінімальний податок у країні з низькими податками, цей додатковий податок буде стягнуто в іншій юрисдикції [6].

Two Pillar реалізується через дві взаємопов'язані норми: правило включення доходу (Income Inclusion Rule, IIR) та правило оподаткування недооподаткованих прибутків (Undertaxed Profits Rule, UTPR) [13]. IIR вимагає від материнської компанії сплатити додатковий (top-up) податок, якщо будь-яка з її дочірніх компаній у якомусь зі складів групи отримує прибутки, ефективно оподатковані нижче 15%. Таким чином, прибуток ТНК з низькоподаткових юрисдикцій «дотягується» до мінімальної ставки на рівні материнської компанії [5]. UTPR є додатковим механізмом, що застосовується в тому разі, якщо якийсь низькоподаткований прибуток не був охоплений IIR. UTPR дозволяє іншим юрисдикціям групи здійснити коригування – наприклад, відмовити у податковому вирахуванні або прямо донарахувати податок – у розмірі, необхідному для забезпечення еквівалентного додаткового податкового зобов'язання з прибутку, який залишився недооподаткованим [6; 10].

Таким чином, якщо країна з низькими податками не оподаткує прибуток по мінімальній ставці, то додатковий податок стягується в інших країнах, де працює група. Слід зазначити, що практична реалізація цих правил є доволі складною і потребує низькі суб'єктивних оцінок (зокрема, щодо ланцюга володіння та розподілу відповідальності між материнською і дочірніми компаніями) [7]. Проте взаємозв'язок IIR та UTPR разом із всеосяжними правилами GloBE створює надійний механізм, який не залишає «лазів» для неоподаткованих прибутків: якщо додатковий податок не сплачений у країні з низькими податками, він буде сплачений в іншій юрисдикції групи [11].

Моделні правила GloBE (Global Anti-Base Erosion) є правовою основою Two Pillar. Вони визначають стандартизовану базу для розрахунку ефективної податкової ставки та застосування додаткового податку, аби в кожній юрисдикції операцій ТНК було забезпечено мінімум 15% оподаткування прибутку [12–13]. Правила GloBE встановлюють єдині визначення доходів і податків для цілей розрахунку, що дозволяє виявляти юрисдикції з недостатнім оподаткуванням. Важливо, що GloBE застосовує юрисдикційний принцип: ЕТР обчислюється окремо для кожної країни, де діють компанії групи. Якщо в якійсь юрисдикції ЕТР нижча за 15%, то усі прибутки в цій країні вважаються низькооподаткованими і підлягають топ-ап оподатку-

ванню (з урахуванням виключень на сутність, про що далі) [15].

Таким чином, GloBE разом з IIR/UTPR функціонує як цілісний механізм і, якщо критична маса країн упроваджує ці правила, великі ТНК змушені сплачувати мінімальний податок з прибутків у кожній країні своєї присутності. Інакше додатковий податок все одно буде стягнутий іншими юрисдикціями. В результаті ТНК опиняються в ситуації, коли їх ефективна податкова ставка має бути не менше 15% скрізь, де вони працюють, інакше вони несуть ризик сплати додаткових податків в іншій країні [16–17].

Правила Two Pillar встановлюють глобальну мінімальну ставку податку 15% для кожної юрисдикції, в якій працює група компаній. Якщо ефективна ставка податку (ETR) у якомусь країні нижча за 15%, виникає зобов'язання сплатити додатковий податок (Top-Up Tax) до цієї мінімальної меж [13].

Розрахунок може здійснюватися у наступному вигляді:

1. Визначення юрисдикційної ЕТР та відсотка додаткового податку. Ефективна ставка податку за правилами GloBE обчислюється для кожної юрисдикції як відношення суми скоригованих охоплених податків до суми доходу GloBE усіх складових одиниць у цій юрисдикції. Якщо отримана ставка нижче 15%, розраховується дефіцит до мінімуму, або відсоток додаткового податку – різниця між 15% і фактичним ЕТР країни, зокрема,

$$\text{Top-up Tax Percentage} = 15\% - \text{ETR}_{\text{юрисдикції}}.$$

Ефективна ставка податку обчислюється окремо для кожної юрисдикції групи. Відповідно до модельних правил, а саме:

$$\text{ETR}_{\text{юрисдикції}} = \frac{\text{Скориговані охоплені податки (Covered Taxes)}}{\text{Чистий дохід GloBE (GloBE Income)}}.$$

Чисельником виступає сумарний показник податків на прибуток, сплачених (або належних до сплати) усіма компонентами групи в цій юрисдикції, скоригований згідно з правилами GloBE (враховуються лише охоплені податки, тобто податки на прибуток, і робляться коригування на тимчасові різниці за допомогою відстрочених податків). Знаменник – сукупний GloBE-дохід усіх складових групи у цій юрисдикції, що базується на фінансовому прибутку за стандартами звітності, скоригованому за визначеними правилами для приведення до єдиної бази оподаткування [12–13]. Якщо в результаті розрахунку юрисдикція має чистий GloBE-збиток, то ЕТР не розраховується (і, відповідно, додатковий податок для такої юрисдикції не нараховується, хоча збитки можуть переноситися на майбутні періоди) [6].

2. Надлишковий прибуток (Excess Profit) – це та частина прибутку GloBE, яка підлягає оподаткуванню додатковим податком після врахування SBIE. Він визначається як чистий дохід GloBE мінус сума виключення на основі сутності (SBIE). Таким чином, із загального прибутку групи в юрисдикції віднімається дозволена “норма прибутку” на матеріальні активи та зарплати, і залишається оподатковуваний надлишок. Якщо SBIE повністю перекидає дохід, надлишковий прибуток вважається нульовим (але не від'ємним).

Тобто, правила визначають, яка частина прибутку юрисдикції вважається надлишковим прибутком (Excess Profit) і підлягає Top-Up оподаткуванню [4; 13]. Надлишковий прибуток = GloBE-дохід (за мінусом GloBE-збитків попередніх років) – виключення доходу на основі сутності (SBIE). SBIE являє собою фіксовану нормативну дохідність, дозволена для двох

факторів — матеріальних активів та фонду оплати праці [2; 11; 16].

3. Обчислення суми додаткового податку. Кінцева сума **Top-Up Tax** для юрисдикції визначається як добуток відсотка **top-up** на надлишковий прибуток, з урахуванням можливих коригувань, що в узагальненому вигляді може бути представлено наступним чином [4; 13]:

$$\begin{aligned} \text{Додатковий податок}_{\text{юрисдикції}} = \\ (\text{Top-up \%} \times \text{Excess Profit}) + \\ + \text{Additional Top-Up Tax} - \text{QDMTT}. \end{aligned}$$

Таким чином, **SBIE** покликано частково виключити з-під додаткового оподаткування «звичайний» прибуток, обумовлений реальною економічною діяльністю (інвестиціями в основні засоби та трудові ресурси) [1]. Політична мета цього механізму — не карати компанії за справжню економічну присутність. Поступове зменшення нормативів з 10% та 8% до 5% свідчить про прагнення ОЕСР посилити вплив податкового регулювання поступово: спершу залишити компаніям перехідний період для адаптації структур під нові правила, а в довгостроковій перспективі звужити обсяг прибутків, що виключаються за **SBIE**, до мінімуму [13; 17].

Приклад розрахунку додаткового податку. Розглянемо умовний приклад. Група має дві компанії в країні А, яка є юрисдикцією з низьким рівнем оподаткування (скажімо, номінальна ставка 10%).

Компанія Х отримала 5 млн євро **GloBE**-доходу і сплатила 1 млн євро податку (ЕТР 20%), маючи 10 млн євро у вигляді кваліфікованих матеріальних активів.

Компанія Y отримала 10 млн євро **GloBE**-доходу і сплатила 1 млн євро податку (ЕТР 10%), маючи 20 млн євро матеріальних активів.

Для всієї країни А сукупний **GloBE**-дохід = 15 млн євро, сукупні охоплені податки = 2 млн євро. Юрисдикційна ЕТР = $2/15 = 13,33\%$, що на 1,67 в.п. нижче мінімальних 15%.

Сума виключення **SBIE** (при нормативі 5% для простоти) = $30 \text{ млн євро} \times 5\% = 1,5 \text{ млн євро}$. Надлишковий прибуток = $15 - 1,5 = 13,5 \text{ млн євро}$.

Відповідно, **додатковий податок** для країни А = $13,5 \text{ млн євро} \times 1,67\% = \sim 225 \text{ тис. євро}$.

Цей додатковий податок буде розподілено між обома компаніями країни А (конкретний розподіл може базуватися, наприклад, на їх частці у загальному надлишковому прибутку або за іншим механізмом, визначеним правилами). Наведений приклад демонструє ефект юрисдикційного змішування: відносно високий ЕТР компанії Х частково компенсує низький ЕТР компанії Y, завдяки чому сукупний ЕТР по країні вийшов 13,33% (ближче до середнього). Проте результат все одно нижче 15%, тому на різницю донараховується **Top-Up Tax**.

Економічні та фінансові наслідки впровадження Two Pillar. За оцінками ОЕСР, глобальне впровадження **Two Pillar** здатне забезпечити щорічно 155–192 млрд дол. додаткових податкових надходжень, що еквівалентно 6,5–8,1% світових зборів із податку на прибуток [8; 13]. Раніше, у січні 2023 р., оцінки були ще вищими — близько 220 млрд дол. ($\approx 9\%$ глобальних надходжень від податку на прибуток) [19], але по мірі уточнення методології та даних (врахування пандемії 2020 р., узгодження остаточного дизайну правил тощо) очікуваний ефект було скориговано [19]. Основні джерела приросту — це безпосереднє впровадження мінімального податку (очікується, що дві третини ефекту

забезпечить саме **Top-Up Tax**) та побічний вплив у вигляді скорочення переміщення прибутків (решта третини ефекту) [16].

ОЕСР прогнозує, що обсяг штучно переміщуваних прибутків знизиться приблизно на 50%, оскільки стимули до такої діяльності суттєво зменшаться [8; 13]. Зокрема, різниця в ефективних податкових ставках між традиційними «інвестиційними гаванями» (низькоподатковими юрисдикціями) та іншими країнами може скоротитися вдвічі (наприклад, з ~ 14 процентних пунктів до ~ 7 п.п.) [17]. Це зменшує стимули до агресивного податкового планування і може покращити глобальний розподіл капіталу, адже рішення про інвестиції меншою мірою залежатимуть від податкових міркувань [20; 21].

Вплив на інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність. Очікувані наслідки **Two Pillar** для інвестиційної привабливості країн є неоднозначними. З одного боку, для юрисдикцій, які раніше приваблювали іноземні інвестиції винятково низькими податками, мінімальний глобальний податок може означати втрату частини конкурентної переваги [7; 17]. Деякі «податкові гавані» потенційно зіткнуться зі зниженням припливу капіталу, скороченням обсягів виробництва та зайнятості [9].

З іншого боку, для більшості країн нові правила вирівнюють умови конкуренції. Зокрема, якщо податковий чинник більше не дає радикальної переваги (податковий диференціал між «хабами» та іншими країнами зменшується вдвічі), то більшу роль відіграватимуть інші фактори — інфраструктура, робоча сила, правове середовище тощо [3; 16]. Таким чином, у довгостроковій перспективі можливе покращення глобальної ефективності розподілу інвестицій.

З іншої сторони, багато податкових стимулів, які країни надають для залучення інвесторів (наприклад, податкові пільги, звільнення або знижені ставки для окремих секторів), у нових умовах частково втрачають свою дієвість [1; 6; 17]. Якщо певна пільга знижує ефективну ставку нижче 15%, різниця фактично «компенсується» через зобов'язання з **Top-Up Tax**, тобто вигода для інвестора зменшується. Це спонукає уряди переглядати дизайн податкових пільг, роблячи акцент на тих, що мінімізують вплив на юрисдикційну ЕТР.

Пільги, пов'язані з інвестиціями у матеріальні активи та створення робочих місць, більш сумісні з новими правилами, адже через механізм **SBIE** частина прибутку, отриманого завдяки таким інвестиціям, все одно буде виключена з-під додаткового оподаткування [4; 12]. Інакше кажучи, стимулювання реальної діяльності (що збільшує базу для **SBIE**) залишається відносно ефективним методом підтримки інвестицій навіть за умов **Two Pillar** [13].

Більшу частку додаткових надходжень від реалізації **Two Pillar**, принаймні на початку, отримають економічно розвинені країни та колишні «податкові хаби» (на кшталт Ірландії, Люксембургу, Нідерландів), які завдяки впровадженню **QDMTT** зможуть оподаткувати прибутки своїх резидентів і тим самим збільшити надходження [7; 9; 13]. За оцінками, деякі з цих країн можуть наростити надходження від податку на прибуток на значну величину (припускається, що до 41%) внаслідок вилучення раніше неоподаткованої бази [8; 16].

Водночас для багатьох країн, що розвиваються, фінансовий вигравш від нових правил можливий лише за умови їх активної участі у глобальній координації та імплементації **GloBE**. Це підкреслює важливість введення кваліфікованого внутрішнього **top-up** податку (**QDMTT**) [3; 6; 14]. **QDMTT** дозволяє юрисдикції

стягувати додатковий податок із низькооподаткованого прибутку, що виникає на її території, до того, як інші країни застосують до цього прибутку UTPR. Таким чином країна не втрачає податкову базу на користь інших бюджетів.

Для країн, що розвиваються, це питання особливо актуальне. Якщо вони не імплементують QDMTT, додаткові податкові права на прибутки їхніх резидентів реалізують інші держави [4; 10; 21]. За прогнозами, традиційні «інвестиційні хаби» з часом втрачуть приблизно 30% своєї нинішньої податкової бази через скорочення переміщення прибутку — ці прибутки будуть перерозподілені на користь інших юрисдикцій, де ведеться реальна діяльність [5; 8; 17].

Отже, глобальний ландшафт податкових надходжень поступово зміниться: роль податкових гаваней у наповненні бюджетів зменшиться, тоді як інші країни отримають додаткові ресурси [13; 18].

Бухгалтерські та звітні наслідки для ТНК. Впровадження Two Pillar додає істотної складності для бухгалтерського обліку міжнародних компаній. Фактично, з точки зору фінансової функції, це виглядає як поява додаткового шару обліку — поряд з місцевими стандартами (GAAP), консолідованими стандартами групи та податковим обліком тепер потрібно враховувати коригування за GloBE. Хоча формально компанії не зобов'язані відображати ці коригування безпосередньо у фінансовій звітності за стандартами МСФЗ чи GAAP, їм доведеться збирати, документувати і узгоджувати такі дані для цілей податкового комплаєнсу. Кілька ключових моментів можна згрупувати у наступному вигляді [2; 3; 6; 9-10]:

▪ **Готовність фінансової інформації.** ТНК мають забезпечити наявність детальних фінансових даних по всіх юрисдикціях та підготувати їх у форматі, придатному для консолідації та розрахунків на базі Two Pillar. Це вимагає суттєвих змін у внутрішніх процесах, особливо для децентралізованих груп. Дані повинні бути якісними та доступними, зокрема для постійних представництв та спільних підприємств, де раніше не було вимоги деталізувати звітність за юрисдикціями.

▪ **Відстрочені податки.** Правила GloBE значною мірою спираються на принципи обліку відстрочених податків для врахування тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим прибутком. Коректний та повний облік відстрочених податкових зобов'язань і активів набуває ще більшого значення: тільки такі тимчасові різниці, які відображені як відстрочені податки у фінзвітності, будуть враховані для GloBE-розрахунку. Тому невідображення відстрочених податків на якісній операції може призвести до штучного заниження чисельника ETP і, як наслідок, ненавмисного виникнення зобов'язань з топ-ап податку. Нові правила вимагають від компаній вести окремий облік **GloBE-значень** для кожного активу та зобов'язання, адже «балансова» база для розрахунку GloBE-доходу і розрахунку відстрочених податків може відрізнятися від фінансової звітності. Фактично, треба відстежувати дві версії обліку паралельно: одна — для звичайних цілей звітності, інша — для GloBE. Це висуває підвищені вимоги до систем обліку та внутрішнього контролю.

▪ **Правило відновлення відстрочених податків (DTL recapture rule).** Окремим елементом правил є механізм «recapture» — *видавлення* відстрочених податкових зобов'язань із розрахунку ETP, якщо відповідний податок не був сплачений протягом 5 років. Іншими словами, якщо якась тимчасова різниця не реалізувалася (не погашена) упродовж п'ятирічного періоду, її початкове врахування у чисельнику (через відстрочений податок) анулюється, збільшуючи ефективну ставку за

принципами Two Pillar. Це правило має на меті запобігти ситуації, коли компанія багато років показує низькі поточні податки, але запевняє регуляторів, що «колись у майбутньому» все вирівноважиться відстроченими зобов'язаннями — якщо через 5 років цього не сталося, такий *несплачений* податок перестає враховуватися. Для дотримання цього правила компанії повинні мати механізми відстеження часу реверсу кожної значної тимчасової різниці. Впроваджуються спеціальні вибори (election) та категорії обліку, щоб полегшити агрегування відстрочених податків для цілей цього правила, проте управління ними є нетривіальним завданням.

▪ **Розкриття інформації.** Навіть якщо група ще не досягла порогу 750 млн євро доходу, але наближається до нього, аудитори рекомендують уже зараз оцінювати та розкривати потенційний вплив Two Pillar у примітках до фінзвітності. МСФЗ (через поправки до IAS 12) наразі звільнив компанії від розрахунку відстрочених податків щодо Two Pillar на кілька років, але *вимога розкриття* впливу залишається. Фінансові звіти за 2024 р. для багатьох міжнародних компаній міститимуть якісні примітки про очікуваний ефект впровадження Two Pillar та заходи підготовки до нього. Такі розкриття потрібні для прозорості та інформування інвесторів про нові ризики.

▪ **Внутрішній контроль.** З огляду на нові складні розрахунки, компаніям слід запровадити надійні процедури внутрішнього контролю над підготовкою даних Two Pillar. Це включає контроль за збором даних з усіх підрозділів, їх правильним коригуванням, застосуванням актуальних довідників обмінних курсів, ставок тощо, і перевірку формул розрахунку. Будь-які помилки можуть призвести не лише до податкових донарахувань, а й до суттєвих штрафів за недотримання. В умовах, коли правила ще еволюціонують, особливо важливо налагодити процес *постійного оновлення* методології та навчання персоналу згідно з новими роз'ясненнями від ОЕСР.

Вплив на Україну та українські корпорації. Хоча номінальна ставка податку на прибуток підприємств в Україні становить 18% (тобто перевищує 15%), глобальні правила Two Pillar можуть торкнутися українських груп компаній, якщо їхні холдингові структури зареєстровані за кордоном у країнах-учасниках інклюзивної рамки [3; 6; 23]. Податкові органи таких країн від материнських компаній вимагатимуть консолідованих розрахунків ETP і, за необхідності, сплати Тор-Up податку. Отже, навіть українські компанії, що не ведуть діяльність у низькоподаткових юрисдикціях, матимуть забезпечити підготовку відповідної звітності, розрахунків та документування, якщо входять до великих міжнародних груп [8; 10]. Український уряд, зі свого боку, декларує намір приєднатися до глобальних правил. Зокрема, у Національній стратегії доходів України на 2024–2030 роки, затвердженій урядом у 2023 р., імплементацію Two Pillar визначено одним із пріоритетних напрямів податкової політики [22]. Стратегія передбачає, що Україна запровадить внутрішній мінімальний додатковий податок (QDMTT) з метою оподаткування прибутків своїх резидентів, що підпадають під Two Pillar. Це логічно продовжує вже здійснені кроки з гармонізації з міжнародними стандартами (наприклад, правила трансфертного ціноутворення BEPS, приєднання до MLI, план дій BEPS тощо) [1-2]. Втілення Two Pillar вимагатиме змін до Податкового кодексу України, розробки механізму QDMTT та адаптації адміністративних процедур (ймовірно, створення підрозділів у ДПС для контролю за міжнародними групами тощо).

Для України, як і для інших країн, що розвиваються, впровадження Two Pillar створює низку викликів.

По-перше, необхідно забезпечити відповідність національного законодавства глобальним правилам, уникнувши прогалів і подвійного оподаткування. Потрібен комплексний перегляд норм щодо оподаткування міжнародних прибутків, аби інтегрувати поняття глобального мінімального податку, визначити порядок розрахунку ETP та надлишкового прибутку за українськими даними, запровадити процедури для QDMTT [6-7].

По-друге, важливим є розвиток спроможності податкових органів – нові правила складні, тому необхідне навчання кадрів, розробка IT-інфраструктури для збору додаткових даних, співпраця з іноземними податковими відомствами [10].

По-третє, слід враховувати баланс між фіскальними інтересами та інвестиційною привабливістю. Україна традиційно використовувала певні податкові стимули (наприклад, в IT-галузі, для інвесторів у промислові парки тощо). В умовах Two Pillar ефективність таких стимулів можливо, перейти від зниження номінальних ставок до інших інструментів (прямі субсидії, гранти), або акцентувати стимули, що відповідають SBIE (наприклад, інвестиції в активи і персонал) [5; 11].

З іншого боку, є і позитивні можливості. Адаптація до Two Pillar сприятиме більшій прозорості податкової системи і інтеграції в європейський правовий простір, що важливо на шляху вступу до ЄС [13]. Якщо Україна впровадить QDMTT, бюджет зможе отримувати свою частку податкових надходжень від глобальних прибутків, не втрачаючи їх на користь інших країн [6; 9]. В довгостроковому плані це підвищить стійкість податкової системи. Крім того, участь у глобальних ініціативах покращує репутацію країни для інвесторів, демонструючи прихильність до правил гри та міжнародної співпраці [4].

Успішна імплементація Two Pillar в Україні розглядається як інструмент посилення податкової прозорості та боротьби з розмиванням бази оподаткування. Очікується, що вона сприятиме економічній стабільності та розширенню фіскального простору держави. В контексті європейської інтеграції це також необхідний крок для гармонізації з практиками ЄС. Варто зазначити, що впровадження таких реформ потребує певного рівня довіри між бізнесом та державою. В умовах триваючого конфлікту питання побудови цієї довіри є особливо гострим. Проте воєнна ситуація парадоксально може підвищити податкову свідомість, зокрема, з 2022 року на консолідації суспільства та зростанні розуміння важливості ресурсів для оборони. Таким чином, продумана податкова політика – в тому числі в рамках глобальних реформ – спроможна покращити податкову дисципліну, якщо громадяни бачать у ній елемент справедливості та підтримки.

Отже, впровадження Two Pillar в Україні має супроводжуватися комунікацією з громадськістю, роз'ясненнями і, можливо, паралельними кроками з пом'якшення для бізнесу (наприклад, поступовістю впровадження, консультаціями, технічною підтримкою).

Практичні рекомендації та напрями подальших досліджень. Компаніям-ТНК рекомендується приділити пріоритетну увагу підготовці якісної консолідованої фінансової звітності по кожній юрисдикції. Це означає, що всі необхідні дані (доходи, податкові витрати, відстрочені податки тощо) мають бути точно відображені в обліку та доступні для розрахунків GloBE.

Аудитори наголошують на важливості коректного відображення цієї інформації у примітках до фінансової звітності, щоб користувачі (в тому числі податкові органи інших країн) мали достовірне уявлення про ефективні ставки оподаткування. Групам, чий дохід наближається до порогу 750 млн євро, варто завчасно моніторити свою податкову позицію та готуватися до звітування за Two Pillar, аби уникнути викривлення чи неповноти даних. З практичного погляду це вимагає впровадження нових процесів і контрольних процедур для збору й перевірки даних на рівні окремих юрисдикцій, особливо якщо група децентралізована.

Нові глобальні правила підвищують ризик подвійного оподаткування або спірних ситуацій, коли різні країни претендують на оподаткування того самого прибутку. Національними компаніями варто бути обізнаними про ці ризики. Рекомендується впроваджувати системи управління податковими ризиками, зокрема, проводити стрес-тестування своєї податкової моделі під різними сценаріями (наприклад, якщо певна країна групи не впровадила Two Pillar, а інші впровадили), аналізувати чутливість ефективної ставки до змін у законодавстві. Податковим органам, своєю чергою, слід налагодити консультативну підтримку бізнесу – видавати роз'яснення, як уникнути подвійного оподаткування, які міжнародні інструменти (конвенції, арбітражні процедури) застосовувати у разі конфліктів. В рамках імплементації Two Pillar Україна може розглянути можливість укладення двосторонніх угод чи приєднання до багатостороннього інструменту щодо податкових суперечок, аби ефективно вирішувати потенційні спори.

Напрями подальших наукових досліджень. Глобальна податкова реформа Two Pillar є динамічним процесом, що відкриває широке поле для досліджень. Перспективні напрями включають:

1) аналіз довгострокового впливу Two Pillar на глобальні інвестиційні потоки та структуру ТНК – зокрема, як норми на кшталт SBIE впливатимуть на рішення бізнесу щодо розміщення активів і персоналу;

2) розробку та вдосконалення *гібридних моделей* прийняття рішень, що поєднують сильні сторони оптимізаційних, імітаційних та нейронних підходів, для більш точного прогнозування податкових наслідків і вироблення рекомендацій;

3) дослідження ефективності та викликів впровадження QDMTT у країнах, що розвиваються, та розробку пропозицій, як максимально використати його фіскальні вигоди;

4) оцінку впливу Two Pillar на податкову конкуренцію між країнами та можливі зміни у поведінці держав (чи продовжиться «гонка до дна» в інших формах, чи зміцніє міжнародна координація);

5) вивчення психологічних аспектів податкової моралі і поведінки платників податків в умовах глобальних податкових реформ, особливо в країнах з перехідною економікою та в умовах конфлікту (як готовність платити податки залежить від довіри до держави, очікувань від реформ тощо).

Подальші дослідження в цих напрямках допоможуть уточнити рекомендації для політиків і бізнесу та забезпечити успішну адаптацію до нового податкового ландшафту.

Висновки. «Двоступеневе рішення» (Pillar Two) є важливим кроком до формування глобального податкового порядку, спрямованого на встановлення мінімальної 15% ставки оподаткування прибутку великих транснаціональних корпорацій. Його впровадження потребує комплексного підходу, який включає науково обґрунтовані моделі і методи прийняття рішень. За-

стосування оптимізаційних, імітаційних моделей та методів машинного навчання надає потужні інструменти для оцінки наслідків, оптимізації податкового планування та управління ризиками за нових глобальних правил. Глобальна імплементація Pillar Two, за оцінками, суттєво збільшить податкові надходження та скоротить переміщення прибутків, хоча розподіл вигод може бути нерівномірним на користь розвинених країн. Для країн, що розвиваються (включно з Україною), активна участь та адаптація національного законодавства (зокрема, через впровадження QDMTT) є вирішальною, щоб отримати фіскальні вигоди та зберегти конкурентоспроможність. Україна має можливість не тільки пристосуватися до нових реалій, але й використати їх для зміцнення своєї фіскальної стійкості та гармонізації з міжнародними стандартами на шляху євроінтеграції. Для цього необхідно забезпечити прозорість фінансової звітності, інтегрувати сучасні моделі прийняття рішень у практику податкового адміністрування та підвищувати обізнаність бізнесу про нові вимоги й ризики. Постійне вдосконалення податкового планування та внутрішнього контролю — імператив для всіх зацікавлених сторін у новому глобальному податковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Burton J, Lawton N. 20 Questions on Pillar Two and the GloBE Rules. 2023. URL: <https://www.aoshearman.com/en/insights/20-questions-on-pillar-two-and-the-globe-rules>.
2. 2025 Global Tax Policy Survey. The Future in Focus. *Deloitte*. 2024. URL: <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/services/tax/2025/dttl-global-tax-policy-survey-full-report-2025-april.pdf>.
3. By the Numbers: Navigating Pillar Two and Global Tax Reform. *Deloitte*. 2023. URL: <https://www.deloitte.com/au/en/services/tax/perspectives/navigating-pillar-two-global-tax-reform.html>.
4. Pillar Two OECD Inclusive Framework Global Minimum Tax Model Rules. *Deloitte*. 2021. URL: <https://taxscape.deloitte.com/>.
5. Berenson M. P., Birch, S. Do Citizens Respond to Tax Reforms During Conflict. *East European Politics*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/21599165.2025.2478564>.
6. Ernst & Young. How to Alleviate BEPS 2.0 Pillar Two Data Challenges. 2024. URL: https://www.ey.com/en_gl/insights/tax/how-to-alleviate-beps-2-0-pillar-two-data-challenges.
7. Ernst & Young. The Role of Business Applications in Responding to Global Minimum Tax Pillar Two Requirements. 2023. URL: <https://taxnews.ey.com/news/2023-0518-the-role-of-business-applications-in-responding-to-global-minimum-tax-pillar-two-requirements>.
8. OECD Releases Updated Estimates of the Economic Impact of Pillar Two. *Ernst & Young*. 2024. URL: https://www.ey.com/en_gl/technical/tax-alerts/oecd-releases-updated-estimates-of-the-economic-impact-of-pillar.
9. Villalobos R. Two-Pillar Approach Potential Domestic Impact of a Paradigm Shift in International Taxation. *International Tax Review*. 2025. URL: <https://www.internationaltaxreview.com/article/2eqsv1bmzv0yy0cl7vgg/sponsored/two-pillar-approach-potential-domestic-impact-of-a-paradigm-shift-in-international-taxation>.
10. Transparency Report. *KPMG*. 2023. URL: <https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/pdf/2024/2023-transparency-report-feb-2024.pdf>.
11. Pillar Two and Tax Incentives. *KPMG*. 2025. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/2025/06/pillar-two-and-tax-incentives-may-2025.pdf>.
12. Global Anti-Base Erosion Model Rules Pillar Two. *OECD*. 2021. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/global-minimum-tax/global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two.html>.
13. Tax Challenges Arising from Digitalisation of the Economy Global Anti-Base Erosion Model Rules Pillar Two Inclusive Framework on BEPS. Paris: OECD Publishing, 2021. 150 p. URL: https://www.oecd.org/en/publications/tax-challenges-arising-from-digitalisation-of-the-economy-global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two_782bac33-en.html.
14. Tax Dispute Resolution Survey: Key Findings and Survey Results. *PwC*. 2025. URL: <https://www.pwc.com/ua/en/survey/2025/tax-dispute-resolution-survey.html>.
15. Reitz F. Revenue Effects of the OECD Corporate Tax Reform - An Updated Impact Assessment of Pillar Two. Institute of Law & Economics, University of St Gallen. 2023. 70 p. URL: <https://ile.unisg.ch/wp-content/uploads/2023/07/17-WP-Reitz.pdf>.
16. How Pillar 2 and International Tax Reforms Affect US Multinational Taxes. *Tax Policy Center*. 2025. URL: https://taxpolicycenter.org/sites/default/files/2025-04/How%20Pillar%20and%20International%20Tax%20Reforms%20Affect%20US%20Multinational%20Taxes_April2025_Final.pdf.
17. Sallabank Sh. et al. Will Pillar Two Crumble Before It's Built? *The National Law Review*. *Will Pillar Two Crumble as Its Built*. 2025. URL: <https://natlawreview.com/article/will-pillar-two-crumble-its-built>.
18. Pillar 2 and GloBE The Latest Update from the OECD. *Thomson Reuters*. 2024. URL: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/corporates/oecd-pillar-2-globe/>.
19. Base erosion and profit shifting (BEPS). Paris: OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/revenue-impact-assessment-of-the-global-minimum-tax-updated-results.pdf>.
20. World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All. New York: United Nations, 2023. 213 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf.
21. Investment impacts of Pillar Two: An analysis based on a dynamic CGE model. OECD Working Papers on International Investment, No. 2023/01. Paris: OECD Publishing, 2023. 38 p. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/investment.html>.
22. Національна стратегія доходів. *Міністерство фінансової України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716.
23. Захаров Д. Значення впровадження «двоступеневого рішення» (Two-Pillar Solution) для міжнародної системи оподаткування. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024. Вип. 1(57). С. 20–24. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2024-1\(57\)-20-24](https://doi.org/10.26642/pbo-2024-1(57)-20-24).

References

1. Burton, J., Lawton, N. (2023). 20 Questions on Pillar Two and the GloBE Rules. Retrieved from <https://www.aoshearman.com/en/insights/20-questions-on-pillar-two-and-the-globe-rules>.
2. 2025 Global Tax Policy Survey. The Future in Focus. (2024). *Deloitte*. Retrieved from <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/services/tax/2025/dttl-global-tax-policy-survey-full-report-2025-april.pdf>.

3. By the Numbers: Navigating Pillar Two and Global Tax Reform. (2023). *Deloitte*. Retrieved from <https://www.deloitte.com/au/en/services/tax/perspectives/navigating-pillar-two-global-tax-reform.html>.
4. Pillar Two OECD Inclusive Framework Global Minimum Tax Model Rules. (2021). *Deloitte*. Retrieved from <https://taxscape.deloitte.com/>.
5. Berenson, M. P., Birch, S. (2025). Do Citizens Respond to Tax Reforms During Conflict. *East European Politics*. DOI: <https://doi.org/10.1080/21599165.2025.2478564>.
6. How to Alleviate BEPS 2.0 Pillar Two Data Challenges. (2024). *Ernst & Young*. Retrieved from https://www.ey.com/en_gl/insights/tax/how-to-alleviate-beps-2-0-pillar-two-data-challenges.
7. The Role of Business Applications in Responding to Global Minimum Tax Pillar Two Requirements. (2023). *Ernst & Young*. Retrieved from <https://taxnews.ey.com/news/2023-0518-the-role-of-business-applications-in-responding-to-global-minimum-tax-pillar-two-requirements>.
8. OECD Releases Updated Estimates of the Economic Impact of Pillar Two. (2024). *Ernst & Young*. Retrieved from https://www.ey.com/en_gl/technical/tax-alerts/oecd-releases-updated-estimates-of-the-economic-impact-of-pillar.
9. Villalobos, R. (2025). Two Pillar Approach: Potential Domestic Impact of a Paradigm Shift in International Taxation. *International Tax Review*. Retrieved from <https://www.internationaltaxreview.com/article/2eqsvilbmzv0yy0cl7vgg/sponsored/two-pillar-approach-potential-domestic-impact-of-a-paradigm-shift-in-international-taxation> [
10. Transparency Report. (2023). *KPMG*. Retrieved from <https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/pdf/2024/2023-transparency-report-feb-2024.pdf>.
11. Pillar Two and Tax Incentives. (2025). *KPMG*. Retrieved from <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/2025/06/pillar-two-and-tax-incentives-may-2025.pdf>.
12. Global Anti Base Erosion Model Rules (Pillar Two). (2021). *OECD*. Retrieved from <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/global-minimum-tax/global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two.html>.
13. Tax Challenges Arising from Digitalisation of the Economy: Global Anti Base Erosion Model Rules (Pillar Two), Inclusive Framework on BEPS. (2021). Paris. OECD Publishing. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/tax-challenges-arising-from-digitalisation-of-the-economy-global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two_782bac33-en.html.
14. Tax Dispute Resolution Survey: Key Findings and Survey Results. (2025). *PwC*. Retrieved from <https://www.pwc.com/ua/en/survey/2025/tax-dispute-resolution-survey.html>.
15. Reitz, F. (2023). Revenue Effects of the OECD Corporate Tax Reform – An Updated Impact Assessment of Pillar Two. Institute of Law & Economics, University of St. Gallen. Retrieved from <https://ile.unisg.ch/wp-content/uploads/2023/07/17-WP-Reitz.pdf>.
16. How Pillar 2 and International Tax Reforms Affect US Multinational Taxes. (2025). *Tax Policy Center*. Retrieved from https://taxpolicycenter.org/sites/default/files/2025-04/How%20Pillar%202%20and%20International%20Tax%20Reforms%20Affect%20US%20Multinational%20Taxes_April2025_Final.pdf.
17. Sallabank, Sh. et al. (2025). Will Pillar Two Crumble Before It's Built? *The National Law Review*. Retrieved from <https://natlawreview.com/article/will-pillar-two-crumble-its-built>.
18. Pillar 2 and GloBE: The Latest Update from the OECD. (2024). *Thomson Reuters*. Retrieved from <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/corporates/oecd-pillar-2-globe/>.
19. Base Erosion and Profit Shifting (BEPS): Revenue Impact Assessment of the Global Minimum Tax. (2025). Paris, OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/tax/beps/revenue-impact-assessment-of-the-global-minimum-tax-updated-results.pdf>.
20. World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All. (2023). New York. United Nations. Retrieved from https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf.
21. Investment Impacts of Pillar Two: An Analysis Based on a Dynamic CGE Model. OECD Working Papers on International Investment, No. 2023/01. (2023). Paris, OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/en/topics/investment.html>.
22. Natsionalna stratehiia dokhodiv [National Income Strategy]. (2025). *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 [in Ukrainian].
23. Zakharov, D. (2024). Znachennia vprovadzhenia "dvostupenevoho rishennia" (Two-Pillar Solution) dlia mizhnarodnoi systemy opodatkuvannia [The Importance of Implementing the "Two-Pillar Solution" for the International Tax System]. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 1(57), pp. 20–24. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2024-1\(57\)-20-24](https://doi.org/10.26642/pbo-2024-1(57)-20-24) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.04.2025
Рецензовано: 16.05.2025

Формат цитування:

Жерліцин Д. М., Мандра В. В., Мандра Н. Г. Оцінка податкових наслідків управлінських рішень у контексті впровадження «двоступеневого рішення» глобального податкового регулювання. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 1 (48). С. 170-176. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).170-176](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).170-176)

Zherlytsyn, D. M., Mandra, V. V., Mandra, N. H. (2025). Assessment of Tax Implications of Managerial Decisions in the Context of the Implementation of the "Pillar Two" Global Tax Regulation. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (48), pp. 170-176. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).170-176](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).170-176)